

Сабодош Т. И. Становление А. Волошина как культурно-национального и общественного деятеля.

В статье исследуется культурно-национальный аспект деятельности Августина Волошина. Отслеживаются основные вехи становления его как общественного деятеля и выдающегося патриота в истории правового мнения Закарпаття.

Ключевые слова: А. Волошин, культурно-образовательная деятельность, общественная деятельность, национальная идентичность, патриотизм, правовое государство.

T. Sabadosh. Formation of A. Voloshyn as a cultural national and public figure.

This article deals with cultural and national aspects of Augustin Voloshyn public activity. It centers on the major stages of him becoming a public figure and a prominent patriot in the history of law in Zakarpattia.

Keywords: A. Voloshyn, cultural activity, educational activity, public activity, national identity, patriotism, legal state.

УДК 340.12(477)“19”

Сворак С. Д.

Харківський національний університет внутрішніх справ

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВІ КОНЦЕПЦІЇ МИКОЛИ ШЛЕМКЕВИЧА

Вперше в історії української державно-правової науки проаналізовані погляди на становлення і трансформацію народовладдя та монархії в Україні філософа-державника Миколи Шлемкевича.

Ключові слова: М. Шлемкевич, народовладдя, монархія, державно-правові погляди.

Галичанин зі світовим іменем, філософ, літературознавець, публіцист, історик і громадський діяч ХХ століття Микола Іванович Шлемкевич народився на Тернопільщині наприкінці ХІХ століття і пройшов з Україною весь складний і тернистий шлях формування та краху національних урядів, повстань, переворотів та військових дій на наших теренах у часі I-ої та II-ої світових війн, національно-визвольних виступів, репресій та голодоморів. Всі ці події не просто бачив чи спостерігав 20-и річний юнак із Тернопільського села Пилява. Він, озброєний національними ідеями у 1917 році після повернення із сибірського заслання 1915–1917 років, куди його вивезли під час окупації Галичини російською армією, поселився у Києві де працював секретарем “Робітничої газети” – а за сумісництвом науковим співробітником Всеукраїнської Академії Наук. У таких історичних та політичних умовах Микола Шлемкевич здобув блискучу освіту закінчивши Бучацьку і Львівську гімназії та філософський факультет Віденського університету, у філософському гуртку якого активно працювали такі мислителі з європейськими та світовими іменами як Карнап, Шлік та інші. Завдяки їм М. Шлемкевич став фаховим “цеховим” філософом.

Виходячи з того, що Микола Шлемкевич у державно-правовій думці України є мислителем парадоксальним, у ньому єднаються дві риси характеру – галицька з його замкненістю, упорядкованістю та преклонінням перед ієрархією і східноукраїнська що сформувалася у молодого М. Шлемкевича біографічно через його активну участь у

роботі Всеукраїнської Академії Наук заснованій гетьманом П. Скоропадським та учителювання протягом 1919-1921 років у школах Черкащини. Повернувшись до Галичини, М. Шлемкевич редагував часописи “Перемога” і “Наші дні” та газету “Українські вісті”, викладав в Українському вільному університеті. Тоді ж він почав публікувати свої філософські та публіцистичні праці, найвідомішими з яких є “Філософія”, “Вітер”, “Загублена українська людина”, “Галичанство”, “Верхи життя і творчості”, “Душа і пісня”, “Українська синтеза чи українська громадянська війна”, залишаючись одним із керівників Фронту національної єдності та ідеологом так званого “творчого націоналізму” він критикував ідеологію та діяльність Організації Українських Націоналістів.

У 1934 році Наукове товариство імені Т. Шевченка видало головну працю М. Шлемкевича “Філософія” яка була перевидана у 1981 році НТШ під редакцією О. Кульчицького “Сутність філософії”. Основою її стала докторська дисертація вченого у якій він утвердив ідею необхідності практичного використання філософських ідей, концепцій та конструкцій наголошуючи, що філософія в цілому повинна носити практичну спрямованість.

Провідною ідеєю філософії Миколи Шлемкевича було шукання правди. Перекоаний ідеаліст, він прагнув до здійснення ідеалів Т. Шевченка та І. Франка про добро, правду і красу, бажав сформулювати нову українську людину, озброєну ідеєю національної свідомості й соборності, шукав нових доріг для українського суспільства, для його морального зміцнення і державного оформлення, називаючи наш народ “...вічним мрійником і шукачем царства справедливості на землі.” [1, с. 8], що було співзвучним з основним мотивом світогляду Тараса Шевченка, який, характеризуючи суспільство майбутнього бачив його таким де “раба не буде, супостата, а буде син і буде мати і будуть люди на землі”. Ці слова на думку М. Шлемкевича, “найпростіше схоплюють народну фізію земного раю” [1, с. 8].

Еміграційне життя М. Шлемкевича та соратників по перу з його безперспективним протистоянням різних політичних партій та утисками польської адміністрації проти українців Галичини і Волині загострювали політичні відносини і спонукали українську молодь до активної як ідейно-політичної так і підпільної боротьби проти польської окупаційної влади, однак, умови для розвитку державно-правових учень за межами УРСР – у Східній Галичині та землях Волині куди переїхала з радянської України більшість провідних вчених проукраїнського характеру як М. Грушевський, В. Липинський, Д. Донцов, М. Хвильовий, М. Шлемкевич і ряд інших, були все ж сприятливішими. Їхні ідеї, погляди та концепції реалізовані у монографічних працях, публікаціях та наукових дискусіях цього періоду відображали процеси тогочасного державницького життя України і після них наша суспільно-політична наука не знаменувалася більш яскравими постатями [2, с. 137-160].

Українізація у радянській Україні, започаткована комуністичною партією, поширилась на всі сфери життя і цей стихійний самовияв українства створив оманливе враження серед інтелігенції за межами УРСР що в Україні закладається фундамент національного державно-правового, суспільно-політичного та культурного життя. Бажання прислужитися українському народу та державі, за прикладом М. Грушевського, [3, с. 12-13] повернуло в Україну багатьох українських патріотів і не тільки зі сходу України але й інтелігенцію Галичини та Волині, однак у другій

половині 30-х років свобода політико-правової думки в СРСР була остаточно придушена, а у радянській Україні розпочалася хвиля репресій та контрнаступ тоталітарно-правової ідеології який підсилювався легалізованим російським шовінізмом [2, с. 161].

Навесні 1940 року М. Шлемкевич нелегально перейшов із Західної України до Польщі, а після початку німецько-радянської війни повернувся до Львова і працював там в Українському видавництві.

Друга частина наукової, публіцистичної та політичної діяльності М. Шлемкевича, починаючи із 1944 року проходили за межами України – в Австрії, Німеччині, де він став співзасновником Українського національно-демократичного союзу та Української національної ради, співавтором “Енциклопедії українознавства” [4].

Прибувши у 1949 році до США М. Шлемкевич продовжив діяльність в “Енциклопедії українознавства”, а у 1950 році став співзасновником Союзу українських національних демократів. У 1953 році він заснував журнал “Листи до приятелів”, а у 1956 році організувавши та налагодивши роботу видавництва “Ключі”, став головним редактором журналу, де він друкувався.

Однак, особливо драгувала КДБ та спецслужби Радянського Союзу діяльність заснованого у 1961 році М. Шлемкевичем спільно з Т. Лапичаком Українського публіцистично-наукового інституту, завдання працівників якого полягало у відстеженні матеріалів про Україну що виходили у всіх світових виданнях та науковому спростуванні фальшивих інформацій. Така публіцистична “антирадянська” і “антиукраїнська” діяльність М. Шлемкевича зробила його персону і наукову спадщину в СРСР і в першу чергу в УРСР поза законом – недоступною ні для вчених філософів та істориків права, ні для широкого кола читачів. Тому інформація з біографічними даними і аналітичними політико-правовими концепціями автора була поміщена лише у “Енциклопедії українознавства” під редакцією В. Кубійовича і тільки у 2007 році В.Абліцов у роботі “Галактика “Україна”. Українська діаспора: видатні постаті”[5] опублікував біографічні дані та короткий аналіз творчості М. Шлемкевича. Відсутність наукових, біографічних чи навіть публіцистичних досліджень державно-правових поглядів вченого актуалізує необхідність вивчення, аналізу та узагальнення творчої спадщини М. Шлемкевича, мислителя який запровадив до наукового обігу ряд цікавих ідей та концепцій до цього часу невідомих історикам держави і права в Україні.

Тому головна мета нашої наукової розвідки – проаналізувати державно-правові погляди провідного філософа української діаспори I половини ХХ століття Миколи Шлемкевича, викристалізувати з усього комплексу його наукових поглядів та праць державницькі ідеї, ідеологічні та політичні засади функціонування інститутів що репрезентували суспільні організми: династії та династичні зв'язки, державні утворення на землях України.

Завдання що впливають із поставленої мети полягають у поглибленому аналізі філософсько-правових та державно-політичних праць вченого, особливостей формування його світогляду та вивчення оригінальності бачення українського народовладдя у історичному державно-правовому вимірі, запровадження до історико-правової науки проведеного вченим комплексного об'єктивного й ґрунтового

дослідження філософських та політико-правових засад розвитку української державності.

Державно-правові погляди М. Шлемкевича формувалися у складних історичних умовах I половини ХХ століття, коли Західна Україна та й Україна в цілому стала ареною жажливих політичних протистоянь, полем бою для загонів з різним політичним забарвленням та ідеологією, революційних та контрреволюційних армій та військ інтервентів.

Головною програмною ідеєю української діаспори починаючи з 30-х років ХХ століття стала розробка концепції нової Української держави, стратегії та практики політичної війни за перемогу української національної ідеї у майбутній Україні. М. Шлемкевич, як активний будівничий державного устрою та життя глибоко переживав трагічні невдачі українського народу-борця за самостійність держави, що і нашттовхнуло його як і багатьох інших українських інтелігентів і державних діячів до глибинного аналізу та переоцінки революційних подій та невдач української революції.

Вихований на європейських цінностях та демократичних традиціях, володіючи значним комплексом теоретичної інформації, українських ідей та історичних джерел у поєднанні з філософськими знаннями європейського рівня та зразка мислитель, філософ, історик та політолог М. Шлемкевич розробив цілісну державно-правову концепцію формування та встановлення у державі порядку що влаштовував би всі класи, шари та прошарки населення.

Він філософськи обґрунтував роль одноосібної влади правителя в історії нашої держави, підтримав ідею єднання давньоруських земель, утвердження християнської релігії, розробив та вмонтував у державно-правову концепцію проблему генези та трансформації народовладдя у державотворенні України [6, с. 89].

Українську державницьку ідеологію М. Шлемкевич будував на трьох давніх народних традиціях, трьох творчих організуючих силах, що об'єднують і підносять на новий вищий щабель український народ – це українське єдиновладдя (монархія), українське народовладдя (демократія) і українське провідництво. Філософськи осмисливши роль усіх трьох об'єднуючих та організуючих начал нашої нації М. Шлемкевич підкреслює, що ці сили на етапі об'єднання, творення та побудови держави повинні перемогти активний спротив асоціальних, анархічних прошарків населення найчастіше об'єднаних “ізгоями з трьох згадуваних творчих сфер” які об'єднавшись формують “могутню темну силу ... царя-голоти” [1, с. 11].

Критикуючи українську історіографію, яка на його думку, починаючи від М. Грушевського до С. Томашівського і В. Липинського страждає “протиленною однокістю” у творах яких навіть гайдамащина чи махновщина знаходить схвальну оцінку, М. Шлемкевич наголошує, що на перше місце історик повинен ставити поняття держави з його доцентровими тенденціями. Основою формування та об'єднання земель та регіонів у державу повинен стати “пробуджений український індивідуалізм” [1, с. 12].

Глибоко вивчивши корені, джерела та походження перших державних утворень в Україні, М. Шлемкевич стверджує, що українська державницька історіографія давно уже позбулася наївного погляду про *tabularasado*варязької історії наголошуючи, що “варяги зміцнили, відсвіжили, але ніяк не створили українсько-руську державність” [1,

с. 13]. Місцева княжа верхівка яка в XI–XII століттях почала стрімко багатіти “жила у вогні й тривозі, щоб сильніші родичі не відняли їм ... того дрібного володарства” [1, с. 17] і головною опорою своєї влади вважали народ, який залучався до управління через віче при допомозі якого “вони ділилися з народом владою”. Таким чином, на думку вченого, у “дрібних волостях українська монархія приймала вигляд дідичної конституційної монархії” [1, с. 17], у якій поєднувалися як народовладні так і монархічні українські традиції.

Глибоко опанувавши джерела з проблем народовладдя української держави та їх виклад у працях провідних істориків України, М. Шлемкевич формулює філософсько-правову проблему яка базується на твердженні професора М. Грушевського, що у випадках коли династія вимирала і не залишалося чи не появлявся одразу ж сильний претендент, всю владу переймало віче, народ, демократія, однак “не було випадку нормального розвитку в цім останнім напрямі. Волость, залишена собі, своїй самоуправі, не втримувала єдності, але розпадалася на самоурядні громади” [1, с. 17].

Такий висновок, видатного історика, наголошує М. Шлемкевич, кожного дослідника чи читача може наштовхнути на поспішну і необ'єктивну думку про певну політичну неспроможність українського народовладдя. Як “цеховий філософ” із глибокою базовою європейською філософською освітою, знанням змісту в оригіналі творів грецьких та римських філософів, М. Шлемкевич доходить висновку, що Аристотель у своїй “Політейя” неодноразово підкреслював, що великий поліс “це мале місто-держави яке мінімально здатне до свого самозабезпечення і максимально не більше такого розміру, який дозволяє вести народу внутрішню і зовнішню політику і трактується Аристотелем як “проглядність справ” [1, с. 17]. Тому народовладдя, на думку Аристотеля, до якої схиляється і М. Шлемкевич, існує тільки тоді, коли державні справи вирішуються вільними громадянами кожен з яких розуміє суть питань, які повинні ним вирішуватися і може критично реагувати на різного роду демагогію.

Характерною рисою держави полісного типу було те, що у ній не передбачені були і не формувалися особливі органи влади, відірвані чи відокремлені від наряду. Поліси були фактично державами без демократії, а їх посадові особи магістратів вибиралися громадянами шляхом голосування або з допомогою жеребкування, що вважалося проявом волі богів. Таким чином суспільство і держава у межах полісу не були відособлені одне від одного, а громадянська община “розчиняла в собі державні структури” [7, с. 25].

Український теоретик демократії М. Грушевський ідеальним ладом вважає громадянство – вільний союз вільних самоврядних громад що співзвучні з ідеями М. Драгоманова і Т. Шевченка про ідеальний лад який базується на родині – “син” і “мати”, і “добрі люди”, як влада що судить і вирішує, що становить коріння “самого такого типу народовладства” [1, с. 18], доброго і справедливого з глибокою прозорістю та політичною справедливістю.

Водночас не можна не погодитися з думкою М. Шлемкевича, який виступаючи відкритим прихильником народовладдя, твердить про те, що “вільний союз вільних самоуправних громад неможливий при історичній битій дорозі великих і могутніх орд ... Тільки спільна зосереджена влада зможе захистити Україну й у ній саме ту народовладну свободу громад” [1, с. 18]. Власне на цій концепції, наголошує

М. Шлемкевич, і базується українська монархічна ідея що реалізувалась у княжій державі за зразком народної монархії і держава князя Романа – улюбленця народу, що відкрито виступив проти боярської сваволі, держава Б. Хмельницького та І. Виговського і гетьманська монархія 1918 року трагедією якої було те, що “вона не стала народною монархією але монархією ... російського типу, опертою на російські зразки і російські соціальні сили” [1, с. 19].

Народовладна ідея українського етносу, наголошує М. Шлемкевич, “коріниться в імлі передісторії” [1, с. 19] і навіть у часи піднесення монархічної влади в княжій державі існувало віче та широке самоврядування громад і земель [1, с. 20]. Українська імперія київських князів яка простяглася від Чорного і Каспійського морів на півдні до Льодовитого океану на півночі та Балтики на північному заході управлялась недосконалим, “простим” державним апаратом та невеликими, упорівняні з просторами держави та її населенням княжими дружинами. Логічно як у дослідника, так і у пересічного читача виникає питання яким чином невелика княжа дружина могла підтримувати порядок, мир і спокій у слов’янських громадах на обширних просторах держави одночасно приєднувати нові землі та обороняти кордони імперії [8, с. 67]. М. Шлемкевич, на нашу думку, зумів відповісти на дане питання абсолютно правильно і однозначно наголосивши, що саме високорозвинуте самоврядування громад і земель було тією об’єднуючою силою, яка доповнювала доцентрову політику княжої влади, а самоврядування водночас “доповнювалося зосередженою княжою владою” [1, с. 20]. У цьому власне і полягає філософський синтез співпраці двох соціологічних суспільних начал княжих та докняжих часів, що були передумовою порядку і навіть самого існування устоїв княжого державного устрою Київської Русі.

Християнська козацька республіка – Запорозька Січ розглядається М. Шлемкевичем як друга українська держава, що базувалася на ідеях народовладдя та демократії і найбільше, на його думку, відповідала вимогам Арістотеля як держава-поліс із повною господарською автономією і прозорістю справ як січових так і зовнішньополітичних. Однак, у процесі відродження та формування об’єднаної української держави – Війська Запорізького, демократія Січі поступово синтезується з монархічною ідеєю через найвидатніші гетьманські особистості [9, с. 151], які, очоливши велику державу, відчували потребу в історичній трансформації і продовженні її у монархічній формі [1, с. 21].

Водночас мусимо зазначити, що в українській державі Війська Запорізького виборний гетьман зовсім не уособлювався з монархом, імператором чи президентом. Козацтво, зазвичай, ідентифікувало його особю провідника і навіть Богдан Хмельницький вибраний гетьманом Січі лише “прямував до того, щоб стати дідичним гетьманом, монархом української держави”. Однак, на думку М. Шлемкевича, провідником української нації він був завжди [1, с. 24].

Логічно завершуючи аналіз форм державницького управління в Україні протягом двох тисячоліть, М. Шлемкевич стверджує, що “внутрішня громадянська війна в духові” і демократів, і отаманів, і прихильників монархізму... “не припинялася” [1, с. 39]. Прихильники демократії у своїх численних мемуарних виданнях, працях вчених, журналах і пресі навіть у 20 роках ХХ століття продовжували воювати на два фронти як проти монархізму так і проти провідницької ідеї, що поступово трансформувалася у націоналізм. Монархізм ідейно оформляється у базовому трактаті

В. Липинського “Листах до братів-хліборобів”, а ідея українського провідництва кристалізується у праці Д. Донцова “Націоналізм [10, с. 70]. Обидві програмні праці на думку М. Шлемкевича були спрямовані “і проти демократії і проти анархізму”, що логічно приводить до “*bellum omnium contra omnes*”, війни всіх проти всіх [1, с. 40]. Філософ М. Шлемкевич логічно ставить питання, бути чи не бути, і яким може бути оптимальний вихід з цієї складної політичної ситуації коли навіть “українська демократія зразка 1917 року” мріючи про “республіку без президента” висловлює напівлегендарне гасло: “Або соціалістична Україна, або ніяка!”, що на думку М. Шлемкевича не є зразком демократичної терпимості [1, с. 41]. Тому єдиним виходом з конфліктної політичної ситуації українського державотворення періоду революцій М. Шлемкевич вважає єднання, синтез цих трьох українських початків, трьох ідей які борються за владу для перемоги над анархією і зміцнення духовної і державної суверенності України.

У сучасних умовах розбудови новітньої Української держави ідея синтезу трьох ідей, трьох “первнів” визначених М. Шлемкевичем набуває особливої актуальності, адже творення нової держави на новому базисі в певних історичних та політичних умовах євроінтеграції неможливе без глибокого знання історичних коренів та державотворчих ідей закладених у генотипі нації [11, с. 28-29].

Тому сьогодні, базуючись на цих трьох китах української політичної історії, варто лише замінити монархію на сильну владу президента, демократію на дієздатний парламент, а українське провідництво на потужний професійний уряд і ми матимемо “добрий лад” і “добрю владу”. І лише тільки тоді, коли відбудеться синтез – сплав цих трьох національних устоїв Україна “восторжествує”. Сьогодні немає і не може бути простих відповідей на складні питання державного будівництва, а наші державотворці і політики на жаль ще не досягнули питань “синтези” М. Шлемкевича вважаючи, що у політиці та державному будівництві не потрібні жодні компроміси.

Використані джерела:

1. Шлемкевич М. Українська синтеза чи українська громадянська війна / М. Шлемкевич. – 2-е вид. – Blomberg / Lippe : Sahrav, 1949. – 64 с.
2. Політична система України: проблеми становлення і розвитку : монографія / В. С. Великочій, М. А. Генік, Г. О. Дичківська [та ін.] ; за ред. В. І. Кафарського. – К. : Центр учбової літ-ри, 2008. – 454 с.
3. Макаровський І. П. Штрихи до політичного світогляду Михайла Грушевського / І. П. Макаровський, М. Ф. Москалюк, С. Д. Сворац ; Івано-Франківський нац. техн. ун-т нафти і газу. – Івано-Франківськ : [б.в.], 2004. – 135 с.
4. Енциклопедія українознавства : у 10 т. / голов. ред. В. Кубійович. – Париж; Нью-Йорк : Молоде життя, 1954–1989.
5. Абліцов В. Галактика “Україна”. Українська діаспора: видатні постаті / В. Абліцов. – К. : КИТ, 2007. – 436 с.
6. Сворац С. Д. Трансформація поняття “вольності” у політико-правових традиціях Київської Русі / С. Д. Сворац // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 2 (53), спец. вип. : Незалежній Україні – 20 років. – С. 88-94.
7. Суриков И. Е. Аристократия и демос: политическая элита архаических и классических Афин : учеб. пособие по спецкурсу для истор. фак. вузов / И. Е. Суриков. – М. : Рус. Фонд Содействия Образованию и Науке, 2009. – 256 с.
8. Сворац С. Д. Генезис народо-владних інститутів Київської Русі (IX–X ст.) / С. Д. Сворац // Право і безпека. – 2012. – № 3(45). – С. 66-69.

9. Ситник О. М. Формування та еволюція ідеологічних концепцій національно-державницького спрямування в Україні (від початку XIX ст. – до 1939 р.): монографія / О. М. Ситник. – Донецьк : Нуолідж, 2009. – 549 с.
10. Сворак С. Д. Проблеми демократії та народовладдя в теорії українського націоналізму (Д. Донцов) / С. Д. Сворак // Науково-аналітичний журнал з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності. – 2012. – № 5(83), ч. 2, кн. 1. – С. 68-73.
11. Сворак С. Д. Народовладдя в Україні у державно-політичних концепціях XIX ст. : філософсько-правовий аспект / С. Д. Сворак // Право і безпека. – 2012. – № 4 (46). – С. 26-30.

Сворак С. Д. Государственно-правовые концепции Николая Шлемкевича.

Впервые в истории украинской государственной науки проанализированы взгляды на становление и трансформацию народовластия и монархии в Украине философа-государственника Николая Шлемкевича.

Ключевые слова: Н. Шлемкевич, народовластие, монархия, государственные правовые взгляды.

Svorak S. D. On state and law conceptions Mikola Shlemkevich.

For the first time in the history of the Ukrainian state and law science the views of the legal philosopher Mikola Shlemkevich on the formation and transformation of democracy and monarchy in Ukraine are analyzed.

Keywords: M. Shlemkevich, democracy, monarchy, views on state and law.

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО

УДК 354.61:343.326

Бобрицький Л. В.
Міжвідомчий НДЦ з проблем боротьби
з організованою злочинністю при РНБО України

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

У статті виокремлено й обґрунтовано актуальні проблеми національної безпеки України в контексті сучасних цивілізаційних викликів, уточнено сутнісну характеристику поняття “національна безпека”, схарактеризовано пріоритети національної безпеки України, зокрема забезпечення провідної ролі держави у адміністративно-правовому регулюванні діяльності органів національної безпеки і оборони країни, формування державної антитерористичної політики в Україні, підтримка соціально-політичної та інформаційної безпеки суспільства, об’єднання різних етносів навколо однієї національної ідеї.

Ключові слова: Рада національної безпеки і оборони України, національна безпека, антитерористична політика, інформаційна безпека, адміністративно-правове регулювання.

Сучасні цивілізаційні виклики обумовили появу нових вимірів національної безпеки багатьох країн світу. Глобалізація, технологізація, інформатизація, демократизація, інтернаціоналізація як цивілізаційні характеристики сучасного суспільного розвитку, нові елементи політичного дискурсу потребують обґрунтованого підходу до визначення методологічних основ розв’язання проблеми національної безпеки і оборони України у змінених умовах національного